

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
Козолуп Марії Степанівни
на дисертаційну роботу Нечепоренко Марії Анатоліївни
«Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов
до професійно-особистісного саморозвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Виклики сьогодення та динамічні процеси, що мають місце у сучасній вітчизняній та закордонних системах підготовки фахівців до майбутньої професійної діяльності, зумовлюють зміну вектора формування цілісної особистості майбутнього педагога зі знанневої парадигми на реалізацію комплексу методів підготовки, спрямованих на становлення свідомої, активної особистості, що прагне неперервного професійного самовдосконалення та саморозвитку, здатної контролювати процес власного професійного зростання задля повної самореалізації як індивіда та фахівця. Саме тому готовність до професійно-особистісного саморозвитку є основою для постійного підвищення рівня професіоналізму й самореалізації особистості майбутніх учителів іноземних мов і виявляється, зокрема, у прагненні студентів до самовиховання і самоосвіти, їхній зацікавленості у підвищенні рівня професійної та іншомовної комунікативної компетентності та розкритті можливостей використання потенціалу іноземної мови як ефективного інструменту реалізації індивідуальної стратегії професійно-особистісного саморозвитку.

Тема дослідження, обрана дисертанткою, – актуальна та своєчасна. Підтвердженням цього є невизначеність питання теоретичного обґрунтування сутності феномена готовності до професійно-особистісного саморозвитку майбутніх учителів іноземних мов в українській науково-педагогічній літературі, нерозробленість цілісної науково-методичної системи педагогічних умов, що забезпечили б визначення готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку як пролонгованої мети і прогнозованого результату педагогічної освіти, а також виявлена низка суперечностей у вітчизняній практиці формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Важливо відзначити, що роботу виконано в рамках тематичного плану науково-дослідних

робіт Вінницького національного аграрного університету «Дослідження інноваційних технологій викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі в контексті формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю» (державний реєстраційний номер 0112U006698).

М. Нечепоренко коректно і виважено сформулювала науковий апарат дослідження. Чітко окреслено мету наукової роботи – визначити, обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, визначено завдання та підібрано відповідний комплекс методів для їх розв'язання, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів дослідження.

Теоретичним фундаментом, на якому дисертантка вибудовує свою працю, стали основоположні філософські та педагогічні концепції особистісно-орієнтованої освіти й індивідуалізації навчання, засадничі принципи гуманістичної психології та теорії розвитку особистості в процесі діяльності, компетентнісна парадигма у професійній підготовці вчителя іноземних мов, концептуальні схеми проектування освітнього середовища на основі інтегративного навчання та запровадження інформаційно-комунікативних інновацій. Аналізуючи теоретико-методологічні джерела, Марія Анатоліївна розглядає проблему підготовки майбутніх педагогів до неперервного професійно-особистісного саморозвитку крізь призму низки новітніх теорій, концепцій та технологій. Джерельна база її дослідження, яка налічує 272 позиції (із них 57 англійською та німецькою мовами), представляє як праці загальноновизнаних українських та закордонних корифеїв педагогічної науки, так і останні дослідження сучасних авторів. Цей факт засвідчує глибину занурення дисертантки у проблематику формування готовності майбутніх учителів до професійно-особистісного саморозвитку, її ретельне й усебічне вивчення.

Текст дисертаційної роботи відзначається доволі чіткою структурою, що відображає логіку наукового дослідження; виклад матеріалу послідовний та зв'язний. Наукова робота М. Нечепоренко включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі дисертаційної роботи розглянуто стан проблеми формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку в теорії і практиці професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, зокрема, заслуговує на увагу проведений аналіз прогресивного досвіду підготовки вчителів іноземних мов у таких країнах як Великобританія, Німеччина, США. Незаперечно сильною стороною цього розділу є докладне представлення термінологічного апарату наукової роботи у параграфі 1.2, де дисертантка ретельно й усебічно аналізує такі ключові поняття її дослідження як «саморозвиток», «професійно-особистісний саморозвиток», «самоосвіта», «самопізнання», «самореалізація», «готовність», опираючись на праці вітчизняних науковців та поступово вибудовуючи авторську дефініцію поняття «готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку». Слідом за цим п. Нечепоренко подає детальну характеристику структурно-компонентного складу досліджуваної готовності, що охоплює мотиваційно-спрямувальний, інформаційно-інтегративний, особистісно-регулятивний та рефлексивно-коригувальний компоненти.

Важливе місце у першому розділі дисертації посідає авторська структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, представлена на рисунку 1.1, що визначає мету, демонструє компонентну структуру, характеризує педагогічні умови та процес формування зазначеної готовності, розкриває зміст, форми, методи і засоби навчання, спрямовані на підвищення мотивації та інтересу, ознайомлення з особливостями професійно-особистісного саморозвитку і можливостями використання іноземної мови та смарт середовища для його здійснення, а також відображає виокремлені здобувачкою критерії оцінювання сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Другий розділ дисертації детально розкриває та обґрунтовує педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, до яких здобувачка відносить формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку через комплекс стимулювальних чинників, використання інтегративного ресурсу іноземної мови

для здійснення професійно-особистісного саморозвитку, створення смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку. Аналізуючи мотивацію як чинник регуляції діяльності людини, дослідниця простежує її впливи на траєкторію саморозвитку особистості під час професійного зростання останньої. Запропонований авторкою комплекс факторів стимулювання емоційної, пізнавальної, вольової та соціальної сфери особистості у контексті дослідження має значну практичну цінність, оскільки покликаний сприяти формуванню мотивації до професійно-особистісного саморозвитку шляхом створення позитивного емоційного фону, моделювання ситуації успіху, використання в процесі навчально-пізнавальної діяльності інноваційних педагогічних та інформаційних технологій, активних методів та методів проблемного навчання, використання стимулювального і критеріального оцінювання, рефлексії та проектування майбутньої діяльності.

Нам імпонує ідея звернення до інтегративного ресурсу іноземної мови як засобу професійно-особистісного саморозвитку, адже, як справедливо зазначає дисертантка, це дозволяє в процесі вивчення іноземної мови одночасно формувати ціннісні орієнтації студентів, знайомлячи їх із відповідною проблематикою, на основі якісного доповнення змісту навчання та добору релевантних навчальних матеріалів. Рухаючись у ногу з часом, п. Нечепоренко звертається до концепції смарт середовища, яке запропонує майбутнім учителям іноземних мов механізм створення персонального робочого простору, де вони зможуть реалізувати індивідуальну стратегію особистісного самовдосконалення та професійного зростання.

Логічним результатом аналізу виокремлених педагогічних умов стала розроблена дисертанткою авторська методика формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, що охоплює прогностичний, проектувальний та практичний етапи. Зазначена методика визначає алгоритм роботи над найважливішими структурними елементами інформаційно-методичного забезпечення формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та виконує функцію базового орієнтиру для створення індивідуальної програми професійно-особистісного саморозвитку.

Хід проведення експериментального дослідження, спрямованого на перевірку ефективності формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, а також аналіз отриманих результатів докладно представлено у третьому розділі дисертації. Варто відзначити, що здобувачка виважено та відповідально поставилася до організації педагогічного експерименту. Зокрема їй вдалося чітко розпланувати етапи експерименту (констатувальний, формувальний, контрольний) та добрати належний комплекс релевантних методів емпіричного дослідження: тестування, анкетування, бесіди, інтерв'ювання, виконання контрольних завдань тощо. Важливо, що доволі широкий дослідницький інструментарій представлений як запропонованими педагогами-науковцями, так і розробленими авторкою діагностичними засобами. Достовірність отриманих результатів педексперименту перевірено методами математичної статистики. У результаті застосування критерію узгодженості Пірсона для підтвердження гіпотези про можливість ефективного формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку за запропонованими організаційно-педагогічними умовами було доведено ефективність останніх.

У результаті проведеного наукового дослідження здобувачка отримала значущі наукові результати. Зокрема вперше обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку; розроблено структурно-функціональну модель формування такої готовності; уточнено зміст та конкретизовано структуру ключового поняття «готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку» через виокремлення її ключових компонентів. Заслуговує схвалення той факт, що авторкою виокремлено та схарактеризовано критерії (спонукальний, когнітивний, інтернальний, рефлексивний) і відповідні показники, на основі яких визначено й експериментально перевірено рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Цінним внеском здобувачки вважаємо удосконалення змісту (інформаційно-методичне забезпечення навчальних дисциплін «Практичний курс основної мови», «Аналітичне читання»), методів

(активного і проблемного навчання: дискусії, моделювання ситуацій, навчальні ігри; самостійної та групової позааудиторної роботи: опрацювання літератури іноземною мовою, онлайн-роботи з освітніми веб-ресурсами, веб-квести; методу кейсів, «Портфоліо»), організаційних форм (практичні заняття; самостійна робота; групова робота; тренінги; воркшопи; індивідуальні та групові консультації; круглі столи; диспути; конференції; індивідуально-пошукова робота) та засобів (тематичні інформаційні модулі та практикуми, матеріали та ресурси смарт середовища) формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та їх систематизацію у формі поетапної методики реалізації педагогічних умов.

Серед вагомих **практичних результатів** дослідження варто відзначити розроблений дисертанткою методичний супровід реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку (навчальний посібник «Професійно-особистісний саморозвиток педагога в контексті актуальних трендів освітньої парадигми сучасності» та методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Практичний курс основної мови» із циклу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов), діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, і особливо, – комплекс інтерактивних освітніх ресурсів за тематикою професійно-особистісного саморозвитку вчителя іноземних мов (смарт середовище у формі вебміксу, що охоплює авторський тематичний блог «Педагог–професіонал та всебічно розвинена особистість», електронне портфоліо, веб-квест «Готовність учителя іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку: теоретична рефлексія»).

Характеризуючи дисертаційне дослідження М. А. Нечепоренко загалом, вважаємо за необхідне підкреслити його цілісність і завершеність, а також відзначити органічну єдність окремих структурно-змістових елементів праці. Висновки до розділів та загальні висновки чітко й лаконічно відображають основні положення та результати наукової роботи й корелюють із завданнями дослідження. Додатки вдало доповнюють та поглиблено розкривають зміст основних розділів дисертаційної праці. Наукові та науково-методичні праці

здобувачки (17 наукових та науково-методичних публікацій, у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні, 1 стаття – у колективній монографії, 9 статей і тез – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій, 1 навчальний посібник, 1 методичні рекомендації) повною мірою відображають основний зміст, структуру, провідні ідеї та положення дослідження. Текст автореферату відповідає змісту дисертації. На підставі вищесказаного можна констатувати, що усі поставлені в роботі завдання успішно розв'язані.

Належно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти та висловити такі міркування й побажання:

1. Зміст та обсяг матеріалу дисертаційної роботи дещо нерівномірно розподілений відносно сформульованих завдань дослідження. Зокрема завдання 1, 2 і 3 розв'язані у першому розділі дисертації, у той час як розв'язанню лише одного четвертого завдання присвячено аж два розділи праці: другий і третій. Водночас, ці розділи є дуже ґрунтовно опрацьованими, а їх змістове наповнення цілком виправдане з огляду на мету дослідження. На нашу думку, зазначеної вище невідповідності можна було б уникнути розділивши четверте завдання на два окремі таким чином: завдання 4 – обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та розробити методику їх реалізації; завдання 5 – експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

2. У параграфі 1.1 дисертації здобувачка розглядає окремі компоненти фахової компетентності вчителя іноземних мов. Доцільно було б звести згадані компоненти у єдину систему та відобразити структуру зазначеної компетентності у графічній схемі. Окрім того, варто було б зацентувати як корелюють поняття «фахова компетентність вчителя іноземних мов» та готовність учителя до професійно-особистісного саморозвитку» в контексті дослідження.

3. Частина дисертаційного дослідження, у якій здійснюється аналіз закордонного досвіду підготовки вчителів іноземної мови, могла б бути повніше

представлена, якби здобувачка звернулася до праць сучасних українських науковців молодшої генерації Марії Кокор і Наталії Рожак, які ґрунтовно дослідили системи університетської підготовки майбутніх вчителів та викладачів іноземних мов відповідно у США та Великій Британії.

4. Окремі додатки (Е.2, Ж.2, Л), подані німецькою мовою, могли б бути зрозумілими ширшій аудиторії, якби дисертантка додатково надала їх український переклад.

Зазначені недоліки не зменшують теоретичної та практичної значущості наукової роботи М. А. Нечепоренко. Подана до захисту дисертація є цілком завершеним та самостійним дослідженням, результати якого можна рекомендувати до використання в навчальному процесі закладів вищої освіти та закладів вищої педагогічної освіти.

Позитивно оцінюючи одержані наукові результати дослідження та їх експериментальної перевірки, вважаємо, що дисертація «Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку» і автореферат за своїм змістом, теоретичним обґрунтуванням, новизною наукових результатів, ступенем впровадження у практику відповідають вимогам пп. 9, 10, 12, 13 положення «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), а її автор, Марія Анатоліївна Нечепоренко, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
для природничих факультетів
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Козолуп М. С.

Підпис М. С. Козолуп засвідчую.
Вчений секретар
Львівського національного університету
імені Івана Франка

доц. Грабовецька О. С.